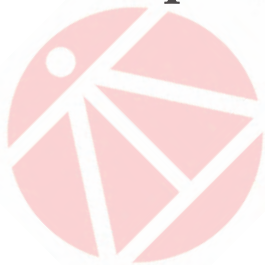

Ruxandra Nechifor

*Călătorii reale.
Călătorii imaginare*

**Caiet de lucru cu exerciții de literație
pentru clasele a V-a și a VI-a**

**Editura Taida
Iași, 2020**

Cuprins

Cuvânt înainte <i>pentru profesori</i>	3
Cuvânt înainte <i>pentru copii</i>	6
Capitolul I: Eu și familia mea	9
Grace Lin, <i>Bătrânul din Lună</i>	9
Michael Ende, <i>Lungul drum către Santa Cruz</i>	17
Radu Părpăuță, <i>Ceablăul</i>	25
Autoevaluare	33
Capitolul al II-lea: Oamenii care mă înconjoară.....	34
Lewis Carroll, <i>Alice în Țara Minunilor</i>	34
Fredrik Backman, <i>Bunica mi-a zis să-ți spun că-i pare rău</i>	43
Salman Rushdie, <i>Harun și Marea de Povești</i>	50
Autoevaluare	58
Capitolul al III-lea: Lumea în care trăiesc.....	59
Veronica D. Niculescu, <i>O vară cu Isidor</i>	59
Alex Moldovan, <i>Vasilache</i>	67
Florin Bican, <i>Tropice tâmpete</i>	74
Autoevaluare	83
Capitolul al IV-lea: Pasiunile mele	84
Mircea Cărtărescu, <i>Povestea micuței poete Vasiliska</i>	84
Herman Melville, <i>Moby Dick</i>	94
Mircea Sântimbreanu, <i>Un băiat citit</i>	103
Autoevaluare	109
Capitolul al V-lea: Jocurile mele	110
Ioana Bot, <i>Povestea pescărușului albastru</i>	110
Tudor Arghezi, <i>Cum a făcut mama pe Mițu</i>	120
M. G. Leonard, <i>Băiatul și gândacul magic</i>	127
Autoevaluare	137
Bibliografie.....	138

Grace Lin, *Bătrânul din Lună*

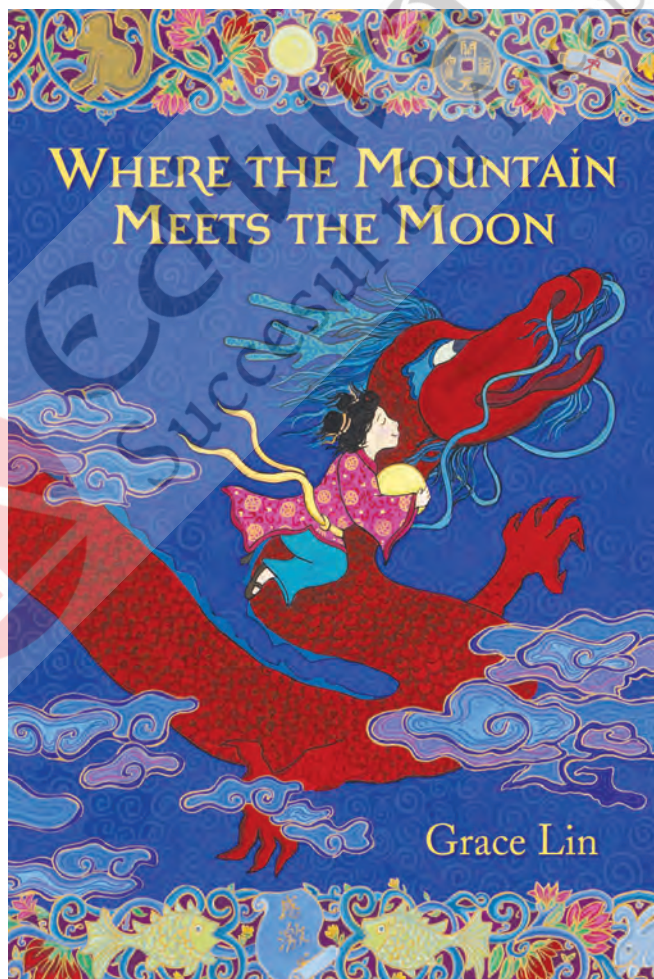
I. Prelectura. Înainte de text

1. Ce fel de cititor ești? Realizează-ți profilul de cititor, având în vedere și afirmația: „Autorul și cititorul poartă în sine și împart jocul fanteziei.” (Wolfgang Iser)

2. Alcătuieste un scurt text despre *poveste*, folosind, la alegere, trei termeni din următoarea listă:

- plăcere;
- frumusețe;
- evadare;
- altă lume;
- joc;
- speranță.

3. Privește cu atenție coperta ediției engleze și spune despre ce crezi că va fi cartea.

<http://kidscorner.org/books/bookmobile/item/313-where-the-mountain-meets-the-moon>

II. Textul

a. Lectura. Intrăm în lumea textului.

Citește cu atenție textul de mai jos și pune semnul ? în dreptul cuvintelor/pasajelor pe care nu le-ai înțeles și semnul ! pentru a indica ceea ce ți-a plăcut.

BĂTRÂNUL DIN LUNĂ*

de Grace Lin

1. Peste mări și țări, de-a lungul Râului de Jad**, se afla cândva un munte negru ca tăciunile, care străpungea înaltul cerului ca un dinte zdravăn de oțel. Sătenii îi spuneau Muntele Neroditor, fiindcă nu creștea fir de iarbă pe el, iar animalele și păsările nu poposeau niciodată pe culmea lui. La răscrucea dintre Muntele Neroditor și Râul de Jad, înghesuit într-un cotlon, se afla un sat nevoiaș, învăluit în umbre cafenii. Satul apărea șters și palid din pricina pământului sărac și arid care-l împresura. Pentru a se alege cu recolte de orez de pe urma ținutului îndărătnic, sătenii erau nevoiți să-l ude neconținut. Zi de zi, oamenii se umpleau de noroi, aplecându-se la fiecare pas pentru a sădi cele trebuincioase. Pământul muncit era împrăștiat pretutindeni, uscat de soarele dogoritor pe hainele, părul și casele oamenilor. Cu timpul, întregul sat fu învăluit de o pâclă brun-cenușie, asemenea noroiului uscat.

2. Una dintre casele din sat era atât de mică, încât scândurile de lemn ce-i serveau drept pereți, și care erau ținute laolaltă doar de acoperiș, păreau un mănunchi de chibrituri legate cu o sfoară. Înăuntru abia încăpeau trei oameni strânși în jurul mesei – mare noroc, căci întocmai atâția locuiau acolo. Printre ei și o fetiță pe nume Minli.

3. Minli nu era nici pământie și nici ștearsă ca restul sătenilor. Fetița avea părul negru

lucios și obrăjori rozalii, ochi scânteietori mereu însetați de aventură și un surâs ager care îi lumina chipul. Când îi băgau de seamă firea veselă și neastâmpărată, oamenii scuturau din cap spunându-i că numele – care însemna „gând sprinten” – i se potrivea chiar bine. „Prea bine”, ofta mama ei, Minli având obiceiul de a fi iute nu doar la minte, ci și la faptă.

4. Ma ofta adesea, gema mâhnită și se încrunta de fiecare dată când dădea cu ochii de hainele lor aspre, de casa prăpădită și de masa lor sărăcicioasă. Minli nu-și amintea vreun moment în care Ma să nu ofteze; tocmai de aceea fetița își dorea deseori să fi avut un nume care să însemne „aur” sau „noroc”. Asta pentru că Minli și părinții ei erau la fel de săraci precum întregul sat și pământul din împrejurimi. Reușeau cu greu să strângă orezul pentru traiul zilnic, iar singurii bănuți din casă erau două monede vechi de aramă, păstrate într-un bol albastru de orez, pe care era desenat un iepure alb. Erau bolul și monedele lui Minli, pe care fetița le primise când era bebeluș, și pe care le avea prin preajmă de când se știa. Ceea ce o împiedica pe Minli să devină pământie și ștearsă ca restul sătenilor erau poveștile pe care tatăl ei i le spunea seară de seară, la cină. De fiecare dată, chipul fetiței se lumina de încântare și uimire, într-atât încât nici

* Un fragment aproximativ a stat la baza subiectului dat la Olimpiada „Lectura ca abilitate de viață”, etapa județeană, în 2013.

** *jad – piatră semiprețioasă de culoare albă-verzuie până la verde închis, cu luciu sticlos*

măcar Ma nu se putea abține să zâmbească, clătinzând totodată din cap. [...]

5. În fiecare dimineață, înainte de răsăritul soarelui, Minli, cu mama și tatăl ei se duceau la câmp. Era vremea semănatului, așa că munca era cu mult mai istovitoare. Noroiul gros li se lipea de tălpi ca un clei, iar ei trudeau sădind fiecare sămânță cu mâna. Când le ajungea soarele deasupra capului, lui Minli îi tremurau deja genunchii de oboseală. Fetița ura noroiul gros și moale care se întindea pe mâini și pe față; și de multe ori, mai-mai să se oprească din muncă de-atâta supărare și oboseală. Dar privind-și părinții care, aduși de spate, lucrau răbdători pământul, își înghițea nemulțumirile și trudea mai departe.

6. De cum scăpăta soarele pe cer, Ma și Ba o trimiteau acasă pe Minli, să pregătească cina și să-și tragă suflul, în timp ce ei continuau să muncească în noroiul gros. Părinții fetei ajungeau acasă doar după ce soarele dispărea de mult de pe cer.

7. Odată ajunsă acasă, Minli se spăla pe față, pe mâini și pe picioare, însă chiar și după ce apa din lighean se făcea maro, tot mai simțea noroiul acoperind-o din cap până în picioare. Mâinile și picioarele o dureau așa de tare, încât se mișca greoi, ca un crab bătrân care se târăște pe stânci. *Privindu-și imaginea oglindită în apa tulbure, surprinse pe chipul ei figura încruntată a mamei sale.*

8. „Ma are dreptate”, își zise Minli. „Vai de norocul nostru! În fiecare zi, Ba și Ma muncesc de dimineață până la căderea nopții și tot nu avem nimic. Ce n-aș da să le pot schimba soarta.” Chiar în acea clipă, Minli auzi un murmur stins, cu totul și cu totul neobișnuit, ca un cântec coborât din ceruri. Curioasă, deschise ușa și privi afară.

9. Și acolo, pe poteca din fața casei, dădu cu ochii de un necunoscut mic de statură care șoptea:

– Peștișor auriu, zicea încet, de parcă încerca să-l convingă să înoate, adu noroc în casa ta. Minli și sătenii îl priveau mirați cum își împingea cotiga*.

10. Deși satul se afla pe malul unui râu, trecuseră mulți ani de când cineva nu mai zărise un peștișor auriu. Peștii din Râul de Jad erau cenușii și maronii, asemenea satului. Cotiga bărbatului cu peștișorul auriu era plină-ochi de boluri cu pești strălucitori care sclipeau ca nestematele. Șoapta blândă a bărbatului o atrase pe Minli, așa cum e atrasă molia de lumina unui lampion.

– Cum poate un peștișor auriu să aducă noroc în casă? întrebă ea.

11. Negustorul de peștișori ridică privirea spre ea; apusul de soare din spatele lui îl făcea să strălucească în nuanțe de roșu și galben aprins.

– Nu știi? întrebă el. Un peștișor auriu înseamnă aur din belșug. Un bol cu un peștișor auriu înseamnă o casă plină de aur și jad.

12. Și cum cerceta Minli cu ochii ei negri și ageri bolurile bărbatului, un pește de un portocaliu intens îi întoarse privirea cu ochii negri lucioși. Apoi iute, atât de iute, încât nici nu-și dădu bine seama ce face, fetița năvăli în casă și înșfăcă cele două monede de aramă din bolul de orez cu iepuraș.

– Îl cumpăr pe acesta, zise Minli, arătând spre peștișorul de foc, cu ochi și aripioare negre, care-i căzuse cu tronc. Ceilalți copii din sat o priviră cu ciudă, în timp ce oamenii mari dădură din cap a dojană.

– Minli, îi spuse un vecin, nu te încrede în vorbele lui amăgitoare. Un peștișor auriu nu-ți va aduce noroc și bogății. Mai bine ți-ai păstra banii.

13. Însă fetița nu se lăsă descurajată și întinse negustorului cele două monede de aramă. Acesta o privi zâmbind. Luă o

* cotigă – căruță scurtă pentru transporturi ușoare

monedă, ridică bolul cu peștișorul ales de ea și i-l dădu lui Minli.

– Fie ca peștișorul să-ți aducă mult noroc, îi ură el. Și, după o plecăciune scurtă în fața sătenilor, își luă tălpășița din sat, cu teleagă cu tot. În doar câteva clipe se făcu nevăzut în umbra Muntelui Neroditor, iar dacă nu ar fi fost să țină Minli în brațe bolul cu peștișorul auriu, cu toții ar fi crezut că întâmplarea fusese doar un vis.

14. Însă peștișorul auriu era cât se poate de adevărat, iar când părinții ei s-au întors acasă de la câmp, pentru cină, nu au fost deloc bucuroși să afle pe ce își cheltuisese Minli banii.

– Cum ai putut să-ți dai bănuții pe el? o întrebă Ma, trântind castroanele de orez pe masă. Pe așa ceva de nefolositor? Și când te gândești că acum trebuie să-l hrănim și pe el! De-abia ne ajunge nouă orezul.

– O să-mi împart porția de orez cu el, răspunse Minli fără să stea pe gânduri. Negustorul de peștișori aurii a zis că ne va aduce noroc și bogăție în casă.

– Noroc?! întrebă Ma revoltată. Ai cheltuit jumătate din banii pe care-i aveam în casă!

– Nevastă, zise Ba cu voce domoală, erau bănuții lui Minli. E dreptul ei să-i folosească după plac. Odată și odată banii trebuiau

cheltuiți. La ce bun niște monede într-un bol?

– Mai bine decât un pește într-un bol, fără îndoială, replică scurt mama fetei.

– Cine știe, zise Ba, poate într-adevăr ne va aduce noroc și bogății în casă.

– Altă poveste, zise Ma privind cu amărăciune la orezul fiert din castron. E nevoie de mai mult decât un peștișor auriu ca să ni se umple casa de bogății.

– Cum ar fi? întrebă Minli. Ce putem face ca să avem parte de noroc și bogăție?

– Ah, răspunse Ba, asta va trebui să-l întreb pe Bătrânul din Lună.

– Iar Bătrânul din Lună, spuse Minli, ridicând privirea spre tatăl ei. Ba, mi-ai promis că azi îmi vei spune din nou povestea Bătrânului din Lună.

– *Povești și iar povești! pufni Ma, trântind bețișoarele în castronul gol. N-am auzit destule?*

– Nevastă, începu Ba din nou, poveștile nu ne costă nimic.

– Și nici nu ne-aduc nimic bun, replică Ma.

15. În odaie se lăsă o tăcere grea, în timp ce Ba își privea întristat castronul de orez. Minli îl trase de mânecă.

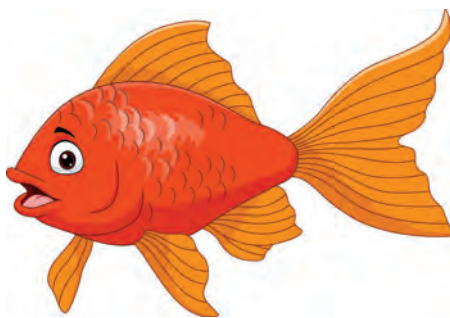
– Te rog, Ba, zise ea.

16. Ma clătină din cap și oftă, dar pentru că nu zise nimic, Ba începu.

b. Primele impresii

1. Ce impresie ți-a creat textul?

2. Ce dificultăți ai întâlnit? (Nume, cuvinte, expresii etc.)

<https://www.freepik.com/home>

III. Relecturile

a. Relectura pentru aflarea sensurilor. Ce spune textul.

O lume din cuvinte...

1. Alege explicația potrivită pentru expresiile de mai jos:

a-și lua tălpășița (*iși luă tălpășița*) – a. a primi o pedeapsă;

b. a pleca repede dintr-un loc, neavând ce să mai caute pe acolo;

c. a alege ce este mai bun.

(fără) a sta pe gânduri (*fără să stea pe gânduri*) – a. a primi să facă un lucru;

b. a-și împărtăși gândurile cuiva;

c. a șovăi.

2. Scrie câte un enunț în care cuvintele *sămânță* și *grea* să aibă alte înțelesuri decât în secvențele: *ei trudeau sădind fiecare sămânță cu mâna*, respectiv *în odaie se lăsă o tăcere grea*.

.....

.....

3. Înlocuiește cuvintele subliniate cu antonimele lor în secvența: *se încrunta de fiecare dată când dădea cu ochii de hainele lor aspre, de casa prăpădită și de masa lor sărăcăcioasă*.

.....

.....

.....

4. Precizează care este rolul adjectivelor în fragmentul de la exercițiul 3.

.....

.....

.....

5. Transcrie trei cuvinte/îmbinări de cuvinte importante pentru tema fragmentului, pe care o vei preciza.

.....

.....

Citim despre...

6. Care sunt personajele textului?

.....

.....

7. Unde se află satul în care trăiește Minli?

.....

8. Care era ocupația locuitorilor?

.....

9. Ce înseamnă numele *Minli*?

.....

10. Ce se afla în bolul albastru de orez pe care era desenat un iepure alb?

.....

.....

11. Care era plăcerea tatălui?

.....

.....

12. Citește fragmentul care ți-a plăcut mai mult și formulează o idee principală/ secundară.

.....

Ce-ar fi dacă...

13. Desenează casa lui Minli, având în vedere secvența: *Una dintre casele din sat era atât de mică, încât scândurile de lemn ce-i serveau drept pereți, și care erau ținute laolaltă doar de acoperiș, păreau un mănunchi de chibrituri legate cu o sfoară.*

b. Relectura pentru interpretarea textului. Cum interpretăm textul.

1. Completează următoarele enunțuri cu referire la textul narativ:

a. Modul de expunere dominant este.....

b. Naratorul este

c. Acțiunile se desfășoară, cele mai importante fiind:,

.....,

.....,

d. Timpul este, spațiul este

2. Ce înseamnă povestea pentru fetiță? Explică, având în vedere secvența:

Ceea ce o împiedica pe Minli să devină pământie și ștearsă ca restul sătenilor erau poveștile pe care tatăl ei i le spunea seară de seară, la cină. De fiecare dată, chipul fetiței se lumina de încântare și uimire [...].

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Precizează o asemănare și o deosebire între Minli și mama ei, așa cum apar în secvențele scrise cu litere înclinate în text (paragrafele 7 și 14).

.....

.....

.....

.....

4. Identifică trei trăsături sufletești ale lui Ba pe care le vei ilustra cu exemple din text.

Trăsături	Exemple

5. Alege un punct de vedere din cele două exprimate mai jos și argumentează preferința:

— *Nevastă, începu Ba din nou, poveștile nu ne costă nimic.*

— *Și nici nu ne-aduc nimic bun, replică Ma.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Exprimă-ți opinia despre relația dintre Minli și părinții ei.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

IV. Postlectura. Dincolo de text

1. Ce mesaj ai adresa...

.... mamei?

.....

... lui Minli?

.....

... lui Grace Lin?

.....

2. Ce ai vrea să-l întrebi pe Bătrânul din Lună?

.....

.....

3. Prezintă tradiția ursitoarelor la români.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

<https://artashuie.ro/produs/borcan-cu-capac-ceramica-iepure-verde/>

M. G. Leonard, *Băiatul și gândacul magic*

I. Prelectura. Înainte de text

Describe imaginea de mai jos în câteva rînduri, avînd în vedere: anotimpul, culorile, planul îndepărtat, planul apropiat, elementele imaginii, ce se ascunde în iarbă.

Imagine de Larisa Koshkina de la Pixabay

II. Textul

a. Lectura. Intrăm în lumea textului.

Citește cu atenție textul de mai jos, punând semnul întrebării acolo unde nu înțelegi și semnul exclamării acolo unde este ceva interesant/ plăcut.

BĂIATUL ȘI GÂNDACUL MAGIC

de M. G. Leonard

1. Darkus își scoase cheia și deschise ușa din față a apartamentului unchiului Max, apoi urcă treptele până în pod.

– Baxter, asta e camera mea, spuse el, aprinzând becul. Arată, apoi, spre poza care atârnă pe perete.

– El e tatăl meu. O să-ți placă de el. Întotdeauna-mi spune să nu strivesc insectele. Crede că n-ar trebui să iei niciodată o viață, oricât de mică. Nu mă lasă nici măcar să omor melcii din grădină.

2. Elitrele gândacului flutură, deschizându-se și închizându-se rapid. Insecta părea ciudat de surescitată și Darkus se îndepărtă, gândindu-se că se speriasese de poza tatălui său.

– Eu dorm aici, arată el spre hamac, și asta e situația. E mic, dar e mai bine așa, decât să trăiești în cracul pantalonului cuiva.

3. Se așeză pe podea, puse gândacul pe masa improvizată și se aplecă, pentru a-l studia cu atenție. Era destul de păros în anumite locuri, iar abdomenul care arăta de parcă ar fi fost acoperit cu o platoșă îi aminti lui Darkus de un crab. Picioarele din față aveau rotule articulate, dar cele din spate erau mai groase și păreau rigide. Gândacul îndură inspecția, holbându-se la el fără să clipească.

4. Darkus nu se temuse niciodată de insecte, dar nu-i trecuse prin minte că ai putea avea una ca animal de companie. Se întrebă dacă unchiul Max l-ar lăsa să păstreze gândacul. Era destul de interesant și îi plăcuse cum se simțise când Baxter stătea pe umărul lui.

– Haide. Hai să mergem jos în bucătărie și să aflăm ce mănânci tu, spuse băiatul, luându-l în mână.

<https://pxhere.com/ro/photo/770772>

5. – Am sosit! se auzi vocea unchiului.

– Sunt în bucătărie, îi strigă Darkus, luându-l pe Baxter de pe masă.

– Am vești bune, strigă unchiul Max când dădu buzna în cameră. Am aranjat o întâlnire la muzeu.

6. Se opri din vorbit când văzu ce ținea Darkus în mâini.

– Ce-i asta?

– E un gândac. Nu e ceva special?

Unchiul Max se holbă întâi la insectă, apoi la Darkus.

– De unde l-ai luat?

– Din stradă. S-a urcat pe mâna mea. Am încercat să-l las să plece, dar n-a vrut. Mi se pare că mă place.

7. Darkus își duse, protector, mâinile la piept, fiind mirat de tonul unchiului său.

